

Piotr Józef Janowski

Streszczenie rozprawy doktorskiej *Trevanowie herbu własnego. Studium z dziejów włoskiej rodziny i jej asymilacji w społeczeństwie Rzeczypospolitej*

Rozprawa doktorska przedstawia dzieje włoskiej rodziny Trevanów, w sposób szczególnie biograficzny tych jej przedstawicieli, którzy mieszkali w Rzeczypospolitej oraz omawia procesy ich asymilacji w społeczeństwie staropolskim.

Główny zakres chronologiczny pracy wyznaczają dwa najważniejsze z punktu widzenia historii polskich Trevanów wydarzenia, czyli przybycie do Rzeczypospolitej pod koniec XVI w. architekta Giovanniego oraz śmierć ostatniego męskiego przedstawiciela rodziny w r. 1767. Ramy czasowe części poświęconej dziejom włoskich Trevanów obejmują okres od r. 1198 w. aż do 1. ćwierci XVII w., przy czym dla biografii Giovanniego Trevana oraz jego dwóch najmłodszych córek sięgają początku XVIII w.

Praca składa się ze wstępu, gdzie m.in. wskazano cel pracy, postawiono pytania badawcze oraz zaprezentowano stan badań, czterech rozdziałów i zakończenia. W pierwszym rozdziale podano informacje o początkach tytułowej rodziny oraz wymieniono najwcześniej odnotowanych w źródłach jej reprezentantów żyjących na terenie obecnego kantonu Ticino w Szwajcarii. Omówiono także herb Trevanów, wskazano na ich związek z położoną nieopodal Lugano wsią Cassarate oraz ustalono, że protoplastą linii rodziny, z której wywodził się Giovanni, przyszły serwitor Zygmunta III, był żyjący w 1. połowie XV w. Antonio. Prześlędzono także losy pięciu pokoleń jego potomków.

W drugim rozdziale, dotyczącym architekta Giovanniego Trevana, postawiono hipotezy na temat daty jego urodzin, wykształcenia oraz okoliczności emigracji. Szczególną uwagę poświęcono pierwszemu okresowi aktywności zawodowej Trevana w Polsce, który wpłynął na szereg podjętych przez niego decyzji życiowych (m.in. o pozostaniu poza krakowskim prawem miejskim). Omówiono kluczowe z punktu widzenia biografii artysty kwestie, m.in. nadania mu serwitoriatu królewskiego czy powstania oraz działalności jego przedsiębiorstwa budowlanego. Przy opisie poszczególnych dzieł Trevana zwrócono szczególną uwagę na relacje między jego karierą zawodową a wzrostem majątku i pozycji społecznej.

W trzecim rozdziale omówiono losy dzieci architekta Giovanniego oraz jego wnuków, synów Franciszka będącego najważniejszym reprezentantem pierwszego pokolenia rodziny

urodzonego w Rzeczypospolitej, który w r. 1662 uzyskał polski indygenat. Przedstawiono także biografie pozostałych synów architekta Trevana oraz jego córek, także tych, które po śmierci ojca wróciły ze swoją matką do Lugano. Należną uwagę poświęcono Janowi, synowi wspomnianego już Franciszka, gdyż to właśnie on jako pierwszy z męskich przedstawicieli rodziny poślubił szlachciankę, a w r. 1713 został burgrabią krakowskim. Zaprezentowano także losy jego dzieci, w sposób szczególny synów, aż do śmierci ostatniego z nich.

W czwartym rozdziale podjęto temat asymilacji kolejnych pokoleń Trevanów w społeczeństwie staropolskim, rekonstruując sieci zbudowanych przez nich kontaktów. Zbadanie złożonych procesów adaptacji, integracji i asymilacji umożliwiło lepsze zrozumienie przyczyn wielu wyborów życiowych, jakich dokonywali reprezentanci tytułowej rodziny, którzy w trzecim pokoleniu w pełni należeli już do szlachty polskiej.

Dostępny materiał źródłowy umożliwił po raz pierwszy w historiografii całościowe przedstawienie dziejów polskich Trevanów oraz pozwolił połączyć ich z włoską częścią rodziny, w odniesieniu do której sprostowano liczne błędne ustalenia oraz wyodrębniono jej nieznane dotąd linie. Ponadto udało się zweryfikować wiele pokutujących w obiegu naukowym błędnych ustaleń dotyczących architekta Giovanniego Trevana oraz jego potomków.

Podstawowe metody wykorzystane w rozprawie to przede wszystkim metody genealogiczne oraz historyczne, a w tym metody: rekonstrukcji, retrogresji, progresji, indukcji, dedukcji oraz porównawcza, których dobór i zastosowanie było podyktowane rodzajem materiału źródłowego. Posiłowano się także metodą analizy sieci społecznych mającą ważne znaczenie dla napisania ostatniego rozdziału pracy.

Rozprawę oparto na 322 jednostkach źródłowych oraz 430 pozycjach bibliograficznych, wzbogacając ją o materiał ilustracyjny oraz tablice genealogiczne, które ułatwiają orientację w materiale dotyczącym kolejnych pokoleń rodziny.

Krasów, 10 X 2024

Richard Janusz Jaworski